(א)[א]הוציא עליו כתב ידו שהוא חייב לו גובה מנכסים בני חורין [ב]ערב היוצא לאחר חיתום שטרות גובה מנכסים בני חורין מעשה ובא לפני ר' ישמעאל ואמר גובה מנכסים בני חורין אמר לו בן ננס אינו גובה לא מנכסים משועבדים ולא מנכסים בני חורין אמר לו למה אמר לו הרי [ג]החונק את אחד בשוק ומצאו חבירו ואמר לו הנח לו [ואני אתן לך] פטור שלא על אמונתו הלוהו אלא איזה הוא ערב שהוא חייב הלוהו ואני נותן לך חייב שכן על אמונתו הלוהו [ג]ואמר רבי ישמעאל הרוצה שיחכים יעסוק בדיני ממונות שאין לך מקצוע בתורה (א) יותר מהן והן כמעיין הנובע והרוצה שיעסוק בדיני ממונות ישמש את שמעון בן ננס: **גמ'** אמר עולא [ד]דבר תורה אחד מלוה בשטר ואחד מלוה ע"פ גובה מנכסים משועבדים מאי טעמא [ה]שעבודא דאורייתא ואלא מה טעם אמרו מלוה על פה אינו גובה אלא מנכסין בני חורין משום פסידא דלקוחות אי הכי מלוה בשטר נמי התם אינהו נינהו דאפסידו אנפשייהו ורבה אמר דבר תורה אחד מלוה בשטר ואחד מלוה על פה אינו גובה אלא מנכסים בני חורין מ"ט שעבודא לאו דאורייתא ומה טעם אמרו מלוה בשטר גובה מנכסים משועבדים כדי שלא תנעול דלת בפני לוין אי הכי מלוה על פה נמי התם לית ליה קלא ומי אמר רבה הכי והא [ו]אמר רבה גבו קרקע יש לו גבו מעות אין לו (ב) וכי תימא איפוך דרבה לעולא ודעולא לרבה והא [ז]אמר עולא [ד]דבר תורה בעל חוב דיניה בזבורית [ט](אלא) רבה טעמא דבני מערבא קאמר וליה לא סבירא ליה רב ושמואל דאמרי תרווייהו [י]מלוה על פה אינו גובה לא מן היורשין ולא מן הלקוחות מ"ט שעבודא לאו דאורייתא [כ]ר' יוחנן ור' שמעון בן לקיש דאמרי תרווייהו מלוה על פה גובה בין מן היורשין ובין מן הלקוחות מ"ט שעבודא דאורייתא מיתיבי [ל]החופר בור ברשות הרבים ונפל עליו שור והרגו פטור ולא עוד אלא [מ]שאם מת השור יורשי בעל הבור חייבים לשלם דמי שור לבעליו אמר ר' אלעא אמר רב בשעמד בדין והא הרגו קתני [נ]אמר רב אדא בר אהבה שעשאו טרפה והא אר"נ תני [ס]תנא מת וקברו התם דיתבי דייני אפומא דבירא וחייבוהו

אמר

הוציא עליו. מלוה: **כתב ידו.** של לוה שהוא חייב לו ממון ואין כאן עדות אחרת: **גובה מנכסים בני חורין.** דלא גובה ממשועבדים אלא מלוה הכתוב בשטר שיש בו עדים דכיון דאיכא תרתי שטר ועדים מפקי ליה לקלא ולקוחות הוא דאפסידו אנפשייהו שלא חקרו בדבר ויניחו בני חרי למוכר לגבות מהם: **ערב היוצא כו'.** שכתב בתוך השטר אחר חתימת העדים אני פלוני בן פלוני ערב: **גובה מנכסים בני חורין.** מן הערב בערבות שבעל פה דמלוה ע"פ היא כיון דלא חתימי עדים על הערבות וה"ה לערב בלא שטר אחר מתן מעות: **אמר ליה בן ננס אינו גובה.** דכל ערב שלאחר מתן מעות לא הוי ערב שלא על אמונתו והבטחתו של ערב זה הלוהו: **גמ' שעבודא דאורייתא.** יוציא אליך העבוט (דברים כד) וה"ה למקרקעי: **לאו דאורייתא.** וקרא במשכנו שלא בשעת הלואתו בב"מ (דף קיד:): (ג) **משום פסידא דלקוחות.** שלא יוכלו להזהר בדבר שאין ידוע לעולם: **ומי אמר רבה.** שעבודא לאו דאורייתא והא אמרינן בפ' יש נוחלין (לעיל דף קכד:) שלחו מתם בכור נוטל פי שנים במלוה ואמר רבה עלה גבו קרקע בחובת אביהם יש לו דכמאן דמשעבד בחיי אבוהון דמי וקרינא ביה בכל אשר ימצא לו (ל) אלמא שעבודא דאורייתא: (מ) **איפוך גבו קרקע אין לו גבו מעות יש לו.** דמעות הלוהו ומעות משלם ודמי טפי לאשר ימצא לו: **בע"ח דיניה בזיבורית.** ונפקא ליה בפ"ק דב"ק (דף ח.) מוהאיש אשר אתה נושה בו יוציא וגו' (נ) מה דרכו של אדם להוציא פחות שבכלים אלמא שעבודא דזיבורית דאורייתא: **ומשני לטעמייהו דבני מערבא קאמר.** דאמרי (ס) התם נוטל פי שנים במלוה במקרקעי אמור ולא במעות ומיהו לדידיה סבירא ליה דבכור אינו נוטל פי שנים ולא שנא גבו קרקע ולא שנא גבו מעות דשעבודא לאו דאורייתא: **יורשי בעל הבור חייבין לשלם.** אלמא מלוה ע"פ גובה מן היורשים וקשיא לרב ושמואל: **כשעמד בדין.** דמעשה ב"ד כמלוה בשטר דמי: **שעשאו.** השור טריפה ועמד בדין קודם שילתה נשמתו: **וקברו.** השור דחפו וקברו בתוך קרקעית הבור: **אפומא דבירא.** לפני מותו:

אמר

גבו קרקע יש לו גבו מעות אין לו. אע"ג דמיניה (ד) מיירי מ"מ מעות אין לו דלאו הני מעות שבק אבוהון אע"ג דהיינו מיניה קרקע אמאי יש לו (ש) אלא ודאי עיקר שעבוד הוא על קרקע אלמא שעבוד קרקע לקוחות דאורייתא: **דבר** תורה ב"ח דינו בזבורית. תימה היכי מוכח מהכא דשעבודא דאורייתא דלמא היינו מיניה דמיניה פשיטא דגבי בין קרקע ובין סובין ושמא עולא אמרה על הא דפ' הניזקין (גיטין דף מח:) דאין נפרעין מנכסים משועבדי' במקום שיש בני חורין ואפי' הן זיבורית למשום פסידא דלקוחות אוקמוה אדאורייתא ומדקאמר אוקמוה אדאורייתא' משמע דהתם נמי דאורייתא' הוא מיהו לא אשכחן דקאמר איהו בהדיא הכי אבל הגמרא קאמר התם בהניזקין (שם נ.) כדעולא דאמר עולא כו' ומשום פסידא דלקוחות כו' ואפילו (ה) אומר בהדיא הכי לא הוה דוקא (צ) דשפיר משמע אוקמוה אדאורייתא דמיניה הוא ונראה שמא מדקאמר בזבורית משמע קרקע וזבורית מדלא הזכיר סובין ואין נראה לפרש דהאי דמ"ד לאו דאורייתא היינו אפי' מיניה דהא פשיטא שחייב לשלם ואם אין לו מעות פשיטא דאינו פטור בכך אלא יתן לו סובין או קרקע (ק)(או) ימכור ויתן לו מעות אלא בשעבוד לקוחות מיירי שמשועבדים אע"פ דכתב ליה אחריות בהדיא לאו דאורייתא הוי האי קנין דמדאורייתא' לא יוכל לשעבד בתוכו את נכסיו מן הלקוחות אע"פ שיכול למכרן ומה שפי' רשב"ם גבי שעבוד דאורייתא' הוי האי קנין דכתיב יוציא אליך את העבוט וגבי לאו דאורייתא פי' והא דכתיב יוציא אליך העבוט במשכנו שלא בשעת הלואתו בב"מ (דף קיד:) (ק)(לא) משמע דבשעבוד דכמיניה פליגי ולא ידע רבי מאי קאמר וגם לא הבנתי מה שאומר למ"ד לאו דאורייתא דקרא במשכנו (ו) בשלא בשעת הלואתו כ"ש דהוי דאורייתא דבשלא בשעת הלואתו הוא גבייה מחוב: **אינו** גובה לא מן היורשים. תימה כיון דמלוה בשטר גובה מן היורשים אע"ג דשעבוד לאו דאורייתא שלא בשטר נמי מ"ט לא גבי מה לי היכא דאית ליה קלא מה לי היכא דלית ליה קלא וי"ל (ז) מי שמלוה בעדים אינו חושש לקלא ולגבייה דלקוחות לא תקנו חכמים לגבות מן היורשין: **לא** מן היורשין. וקשה לר"י דבהמרבעה אבות (ב"ק דף יא: ושם) גבי הלכה גובין מן העבדים אמר ר"א אפילו מיתמי לא מגבינן אפילו מגלימא דעל כתפיה ומשני שעשאו אפותיקי ומכרו משמע אבל מיתמי לא גבי ותימה דפסקינן לקמן דמלוה ע"פ גובה מן היורשין ולא מן הלקוחות אלמא גובה טפי מן היורשין ממן הלקוחות והתם גבי טפי מלקוחות ותירץ רבי דודאי מלקוחות גבי טפי מדגבי מיורשים אע"ג דעדיפי לקוחות הכא כדאשכחן גבי מוכר שדהו בעדים גובה מנכסים משועבדים דקאמר לעיל בחזקת הבתים (דף מא: מב.) אפסודי אפסדי אנפשייהו ואע"ג דאינו גובה מן היורשין וטעמא משום שעשו מולפא לקנות דבר שיש עליו קול שהיה משועבד והאי טעמא לא שייך ביורשין ומהאי טעמא גבי נמי מלקוחות התם ולא מן היורשין מיהו אין נראה לרבי שמוכר שדהו בעדים גובה מן היורשין כמו מן הלקוחות מאחר דאית להו קלא כמו שמלוה בשטר גובה מן היורשין לרב ושמואל אע"פ שמלוה ע"פ אינו גובה הואיל ואית להו קלא ומטעם תקנה כמו שתקנו במלוה דגבי משום נעילת דלת והכי נמי אשכחן בסנהדרין (דף לב.) ומה טעם אמרו דיני ממונות לא בעינן דרישה וחקירה שלא תנעול דלת בפני לוין ואפילו בכל דיני ממונות שבעולם אנו דנים בלא דרישה וחקירה משום תקנת השוק בין בדיני ירושה בין בדיני מקח ה"נ טעמא משום דנעילת דלת לאו דוקא והוא הדין במקח וממכר כדפרישית וכן בעמד בדין דבסמוך ומשום קלא גובה מן היורשים ומן הלקוחות שלא תפתח דלת הלווים וההיא דהמרבעה אבות (ב"ק דף יא:) נראה דבעי למימר כדפרישית התם אלא כגון שעשאו אפותיקי ועמד בדין דבסמוך מספקא לרבי אי משום קלא אי משום תפיס למוחזק (ר) דכל מעשה ב"ד אין משמיטין ואי הוה מעשה ב"ד הוה טעמא דעמד בדין משום דהוי כמוחזק בכך ואי לא מיירי אלא בכתובה הוי טעמא דעמד בדין משום דאית ליה קלא והלכך גבי מן יורשין משום פתיחת (ש) דלת בפני הגזלנין וכ"ש [מן] (ת) הלקוחות וזה נראה עיקר דעמד בדין משום קלא הוא ולא משום דתפיס דאונס ומפתה גופייהו בעמדה בדין נעשה כמלוה ומשמיטין לברייתא דתניא כוותיה דשמואל בהמביא תנין (גיטין דף יח.): **דיתבי** דיינא אפומא. ותימה אמאי תני ר"נ וקברו מאחר דפרשינן לה הכי וסבירא ליה אינו גובה מן הלקוחות ואומר רבי דאיכא למימר דקמ"ל שאע"פ שקרוב זה החופר למיתה מיד שהשור היה ממיתו (א) והכהו מועיל דין שדנים שם ולא אמרינן גברא קטילא דייני:

גובה

עין משפט נר מצוה

קנ א מיי' פי"א מהל' מלוה ולוה הלכה ג ופכ"ו הל' א סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סימן סט סעיף א וטור סי' לט:

קנא ב מיי' פכ"ו מהל' מלוה ולוה הל' א ועי' כמ"מ סמג שם טוש"ע ח"מ סימן קטו סעיף ד:

קנב ג מיי' פכ"ה מהל' מלוה ולוה הל' א סמג שם טוש"ע ח"מ שם סעיף א:

קנג ד ה מיי' פי"א שם הלכה ד סמג שם:

קנד ו מיי' שם פי"ט הל' א סמג שם:

קנה ז ח מיי' (שם) ופי"ג מהל' נזקי ממון הל' כג סמג עשין סו טוש"ע ח"מ סי' תי סעיף לח:

◆

רבינו גרשום

שעבודא. שמשועבדין לו נכסים של לוה למלוה מדאורייתא הוא דכתיב עבד לוה לאיש מלוה: אי הכי מלוה בשטר נמי. לא נטרוף ממשעבדי' משום פסידא דלקוחות: התם אינהו. לקוחות אפסדי אנפשייהו דכיון דידעי דהוי חייב ממון למלוה בשטר דשטר קלא אית ליה לא הוה לי' למזבן מיני': שעבודא לאו דאורייתא. וקרא אסמכתא בעלמא הוא: לית ליה קלא למלוה על פה ולא ידעי לקוחות דלוה מיניה ולא גבי מינייהו: ומי אמר רבה הכי. דשעבודא לאו דאורייתא: והאמר רבה. בפרק יש נוחלין גבו יתומים מבעל חוב קרקע בחובת אביהן יש לבכור פי שנים בה דכיון דמשעבדי לאבוהון דמי כממון שלו ונוטל בה בכור פי שנים. מדקאמר שקיל בכור פי שנים בה אלמא שעבוד' דאוריית': וכי תימא איפוך. והאמר עולא דבר תורה בע"ח בזיבורית אלמא דקסבר עולא דשעבוד' דאוריית' ולא מצית אפכית ליה: אלא לעולם קסבר רבה דשעבודא לאו דאורייתא' והא דקאמר רבה גבו קרקע יש לו לטעמא דבני מערבא קאמר. דשלחו מתם בכור נוטל פי שנים במלוה וקאמר רבה מסתבר טעמייהו בקרקע וליה לא ס"ל דשקיל בה פי שנים דקסבר שעבודא לאו דאורייתא: ונפל עליו שור. בתוך הבור: והרגו. לחופר: פטור. בעל השור לפי שהוא עצמו גרם לו תקלה שחפר ברה"ר: ולא עוד אלא שאם מת השור. והחופר יורשי בעל הבור חייבין לשלם דמי שור לבעלים והא הכא האי חוב דיורשי בעל בור משלמים אינו בשטר אלא בעל פה אלמא דמלוה על פה גובה מן היורשין וקשיא לרב ושמואל. ומתרץ ר' אילעא בשעמד בדין ונתחייב החופר קודם שמת וכל פסק דין מב"ד דמי כמלוה בשטר להכי יורשי בעל הבור משלמין דמלוה בשטר גובה מן היורשין: והא הרגו. השור קתני אלמא דלא עמד בדין ואפ"ה משלמין יורשין אע"ג דהוה מלוה על פה: ומתרץ רב אדא לא הרגו לאלתר אלא עשאו טריפה. דאינו יכול לחיות וחייבוהו בית דין קודם שמת והוי כמלוה בשטר: והא תני תנא והרגו ומת בבור וקברוהו ואפ"ה יורשין חייבין לשלם אע"ג דלא עמד בדין. ומתרץ לעולם חייבוהו ב"ד קודם שמת והויא כמלוה

מסורת הש"ס

א) לעיל קנו, כתובות כא., ב) גיטין כא. כתובות קב., ג) ברכות סג:, ד) ב"ק מג. [לעיל קמד:], ה) [ב"ק ח. גיטין נ.], ו) רש"ל מ"ז, ז) [לעיל מב. קנז. קדושין יג: ב"ק קד: ערכין ו:], ח) [קדושין שם], ט) [ערכין ז. כל הענין], י) [גיטין מג. כ) [בערכין ז. א' חנא], ל) [דברים כד], מ) [עי' רש"ל שהיה לרשב"ם גירסא אחרת], נ) [דברים כד], ס) נ"ל דאמרי. רש"ש, ע) רש"ל לי כ"ש דאמא לא הני קרקע שבק אבוהון וגם לאו מיניה הוא שהרי מעות הלוהו אלא ודאי כו', פ) נ"ל דוקא. רש"ש, צ) רש"ל מ"ז, ק) רש"ל מ"ז, ר) נ"ל דמיתפס למוחזק. רש"ש, ש) נ"ל נעילת דלת. רש"ש, ת) [רש"ל], א) נ"ל ממיתו וקוברו. רש"ש,

◆

הגהות הב"ח

(א) במשנה מקצוע בתורה גדול מהן: (ב) גמ' גבו מעות אין לו ורב נחמן אמר גבו מעות יש לו איפוך דרבה לרב נחמן ודרב נחמן לרבה והא שמעתא לא אזלא הכי כדאמר ליה אביי לרבה לדידך קשיא כו' וכי תימא איפוך כו' נ"ב: (ג) רשב"ם ד"ה משום כו' קודם ד"ה לאו: (ד) תוס' ד"ה גבו כו' אע"ג דמיניה הוא אכל מקום מעות אין לו דלאו הני מעות שבק אבוהון ופריך קרקע אמאי יש לו אע"ג דהיינו נמי מיניה כיון דלאו הני קרקע שבק אבוהון שהרי מעות הלוהו אלא ודאי עיקר שעבוד כו' נ"ב: (ה) ד"ה דבר כו' ואפי' אמר בהדיא כו' דכמיניה הוא ושמא נראה מדקאמר כו' דהאי מאן דאמר: (ו) בא"ד דקרא במשכנו כו' דבשלא בשעת הלואתו כ"ש: (ז) ד"ה אינו כו' וי"ל כיון דמי שמלוה:

◆

מוסף רש"י

הוציא עליו כתב ידו. שיש חתימת ידו, כלומר (גיטין שא:) כתב סופר ועד כפר, ואמר ר' ירמיה מתם סופר שניגו (לעיל קסז.). **גובה מנכסים בני חורין.** וממשעבדי לא, דלית ליה קלא לנכר שאין עליו עדים (כתובות כא.). **ערב היוצא לאחר חיתום שטרות.** לאחר שנחתם השטר כתב הערב כתב ידו ואני ערב (גיטין כא.). אחת חתימת העדים כתוב פלוני ערב והוא מודה בדבר (כתובות קב.). **גובה מנכסים בני חורין.** המלוה מן הערב, ולא מנכסים משועבדים, כיון דלאחר חיתום השטר הוה הרי לה כמלוה על פה (שם שם). כיון דליכא שטר בעדים לית ליה קלא (גיטין כא.). **הרוצה שיחכים יעסוק בדיני ממונות.** שדיני ממונות עמוקים הם (ברכות סג:). **גבו קרקע יש לו.** גבו יורשין קרקע במלוה שהלוה אביהם, יש לו לבכור פי שנים, דהויה ליה כמוחזק, דהאי קרקע דאשתעבד ליה לאבוהון (ב"ק מג.) ומשום דשייך לו כמאן דמי ואשכחיה ליה מוחזק ליטול הבכור פי שנים (לעיל קכד:). **גבו מעות אין לו.** פי שנים, דלאו הני מעות הניח אביהן והרי לאחר מכאן דמלוה להוצאה ניתנה והני מעות אחריני ניתנו ומלוה לא הוחזק בה אביהן (לעיל קכה:). **מלוה על פה אינו גובה כו'.** אבל מלוה בשטר הוא שעשו שיעבודו, דכתב ליה כל נכסי דאית לי אחראין לשטרא דנן (קדושין יג.). **ונפל עליו שור והרגו.** השור הכה את החופר. פטור. בעל השור (שם). בשעמד בדין. קודם שמת וחייבוהו [illegible] יורשין (שם). וחייבוהו. מיד לשלם (שם).